

Trycket i 12 ex

En ung botpredikant.

Sedan Jönköping 1612 blifvit af stadsborne själve uppbrändt för att ej falla i danskarnes händer, betjänade man sig till en början af den gamla kyrkans ruiner. Men allt efter som den nya staden växte upp på "sandén" öster om kanalen mellan Munksjön och Vättern, gjorde sig behovvet af en ordentlig gudstjänstlokal kännbart. — En kyrka af trä med ett torn af trä uppfördes därför i den nya staden. Den var belägen vid tvärgatan midt för nuvarande östra stadskyrkans kor.

I denna kyrka tilldrog sig anno 1627 en händelse, som väckte det största uppseende och hvarom kyrkoherden Johannes Baazius i Jönköping utförligt berättar i sin kyrkohi-

storia med den anmärkning, att "man ej bör förtiga underbara händelser, hvilka tyckas hafva sin orsak i gudomlig tillskyndan."

Bemälda år besöktes Jönköpings skola af en lärjunge från Kulltorps socken vid namn Erlandus Laurentii. Gossen var uppfostrad af fromma föräldrar och sysselsatte sig i skolan med elementarstudier. Andra böndagen 1627 inföll den 30 april. Klockan 6 på morgonen denna dag var Erland jämte några kamrater på väg till kyrkan att åhöra predikan. Skolynglingarne voro just i begrepp att gå in i kyrkan, då Erland — säger Baazius — "fördes bort i det häftigaste språng till kyrkans gafvel, hvarest tornet af trä är". Vid tillfället hade han med sig två böcker på svenska, den ena en psalmbok, den andra med titel "Lifvets källa" och tryckt i Upsala. Från sin upphöjda plats började han tala samt öppnade den förstnämnda boken, liksom han ämnat därur hämta ämnet för sin predikan. Dock snart lade han åter ihop densamma och höll den i vänstra handen, under det att han, medan han talade, ofta rörde den högra, liksom ville han med fingret inpränta, hvad

han sade. Under suckan började han sin predikan, som vände sig mot egna och andras synder. Hans röst trängde fram öfver staden, och hastigt sammanströmmade många att lyssna till den ovanliga predikan, så att skolynglingen hade på gatan flere åhörare än diakonen i kyrkan. Den unge botpredikanten förkunnade stadsborne, att straffet skulle komma, om de ej vaknade till besinning.

Med ledning af den redogörelse, som Baazius lämnar öfver gossens predikan skola vi något närmare ingå på några detaljer i densamma, hvilka ju i sin mån bidraga att lämna en lefvande bild från Jönköping under Gustaf II Adolfs dagar.

De synder, botpredikanten beifrade, voro följande:

Förakt för Guds ord. Folket visar sin motvilja för långa ehuru nyttiga predikningar genom att smäda den predikant, som har ett långt anförande, i det de säga: Den där sladderhanen förstår ej att gå ned från predikstolen, förrän man drar honom ned. Då flere högtidsdager inträffa, klagar mängen öfver att deras drängar och pi-

gor få för mycket fritt, och med förakt för allt hvad heligt är bortskicka de sina tjänare till landtgårdarne att syssla med timliga angelägenheter. "Här finnas goda predikanter; då I ej hören dem, ären I dem knappast värdige."

Gudlöst ocker. Här finnas många ockrare och vinningslystne, som plundra sin nästa, men ej vilja offra det minsta för sin själ.

Yppighet. Slemt lefverne och yppighet ha tilltagit till den grad, att flertalet människor ej ens vilja kalla dessa synder för laster.

Dryckenskap. Mängden är villig till gästabud dag och natt; men äfven den kortaste tid, som ägnas åt Guds ords hörande och betraktande anses för lång.

Bekymmerslöshet. Människan är så böjd för ett bekymmerslöst lif, att man påstår sig gå tillräckligt tidigt i kyrkan, om man på Herrens dag hör predikan, liksom det ej vore en kristen gärning att lofsjunga Gud samt genom andliga sånger bereda själar att höra Guds ord, såsom kyrkan plägar skrida till sabbatens helgande.

Den Heliga nattvardens bruk se vi nästan ringaktas. Människorna söka mera tillfälle att genom trätor uppskjuta dess heliga begående än att därtill förbereda sig genom ånger.

Tvånne gånger förutsade han ytterligare Guds straff, och pastor fick af skolynglingen bestämdt åläggande att i rätt tid gifva stadsborne en allvarlig varning. Om de ej lyssna till densamma, skall staden förgås genom öfversvämning.

Om ånger talade han allvarligt. Under sin predikan anförde han tabrika vittnesbörd ur den heliga skrift. Till sist uppläste han böner, litanian och kollekterna om syndaförlåtelse och för freden samt Herrens välsignelse. Han slöt sin botpredikan med dessa ord: "O, Gud, hjälp oss!"

De som åhört denna predikan redogjorde för dess innehåll för kyrkoherden Baazius och alla kyrkans tjänare. En skrifvelse uppsattes, och själfva kyrkans tjänare bevitnade med sina egenhändiga underskrifter, att så tilldragit sig som här ofvan berättats. Kyrkans tjänare anställde dessutom allvarliga efterforskningar rörande

dels anledningen till händelsen, dels skolnglingens leverne, och de funno intet annat än att "den enkle och gudfruktige skolnglingens gärning varit ett himlens bortförande och ett upplyftande i fromhet, såsom Kristus i Luk. 19: 40 betygar om lärjungarne, hvilka sjöngo hosianna".

Baazius upptecknade den uppseendeväckande predikan samt sände den till biskop Petrus Jonæ Angermannus i Växjö. Den för sin lärdom, klokhet och allvarlighet känle Växjöbiskopen genomläste skrifvelsen samt rördes af "händelsens ovanlighet och den stammande gossens heliga gärning". — Han bifogade till predikan en inledning med en allvarlig förmaning samt sände manuskriptet till tryckeriet i Kalmar. — Så många exemplar skulle tryckas, att de räckte till stiftets alla kyrkor, i hvilka skolgossens predikan med biskopens förmaning offentligen upplästes.

Om Erlandus Laurentii, botpredikanten för en dag, hafva vi intet vidare förspport. Ingenstädes hafva vi funnit något antecknad om hans öden. Den predikan, han höll och som trycktes, är säkerligen numera

ett mycket sällsynt tryck, om ens något exemplar däraf finnes kvar. I k. biblioteket hafva vi förgäfvets spanat efter denna botpredikan, hvarom en gång så mycket talats i Jönköping.

Jönköping 1904.

Tryckt hos H. Halls Boktr.-Aktiebolag.